

CERCETĂRI NUMISMATICE – 30 DE ANI DE LA APARIȚIE (1978-2007)

Ernest Oberländer-Târnoveanu

Abstract

The author discusses the contribution of *Cercetări Numismatice*, the periodical edited by the Coin Room of the National History Museum of Romania during the last 30 years to the progress of Romanian numismatics. The periodical was established in 1978, in a period when two other major Romanian numismatic journals were edited – *Studii și Cercetări Numismatice* (since 1957) and *Buletinul Societății Numismatice Române* (re-established in 1972). Today, *Cercetări Numismatice* is the only important Romanian numismatic periodical still existing in this country, because the two others either stopped to be published or have a very irregular frequency.

Since the first moment, *Cercetări Numismatice* was an open tribune for the co-operation between the professional numismatists and the learned amateurs all-over Romania, senior or young ones. After 1990, the journal has more and more foreign contributors from Bulgaria, France, Germany, Great Britain, Greece, Hungary, Italy, Republic of Moldavia, Russia, Serbia, Slovakia, Sweden, USA, and from the present issue (2008), from Poland and Turkey.

So far, *Cercetări Numismatice* had published 223 notes, articles and studies and 24 reviews, covering the major topics of the ancient, medieval and modern numismatics, of the art of the medal, heraldry and sigillography.

The main aim of the publication for the next period is to remain the most important Romanian numismatic journal and one of the main European numismatic periodicals.

În urmă cu 30 de ani, în vara anului 1978, peisajul publicațiilor numismatice românești se îmbogățea cu un nou periodic de specialitate – *Cercetări Numismatice*. Noul periodic era editat de către Cabinetul Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României. Primul editor-șef a fost doamna Constanța Știrbu (care a condus publicația până în 1995), dar un rol foarte important în luarea deciziei de a crea această revistă de specialitate i-a revenit lui Octavian Iliescu, chiar dacă numele acestuia nu figurează în caseta editorială. De altfel, Octavian Iliescu a fost unul dintre colaboratorii de prestigiu ai *Cercetărilor Numismatice* timp de mai multe decenii.

În 1978, *Cercetările Numismatice* veneau să se alăture celorlalte două reviste dedicate acestei științe care existau deja în România: *Buletinul Societății Numismatice Române*, care își reluase apariția în 1972, după o întrerupere de circa 20 de ani¹ și *Studii și Cercetări de Numismatică*, care apărea din 1957².

¹ *Buletinul Societății Numismatice Române* apăruse între 1904-1947, cu o întrerupere, datorată Primului război mondial și cu o încetinire notabilă a ritmului editării, în a doua parte a anilor 1920 și începutul anilor 1930. De la reluarea apariției în 1972 până în prezent au apărut nouă volume ale acestui periodic (nr. 42-66, 1948-1972, nr. 146-151, 1998-2003). Din păcate, ultimul volum a apărut în 2003. Tot în perioada interbelică a apărut un al doilea periodic important de specialitate – *Cronica Numismatică și Arheologică* (1920-1945), care cunoscuse și el un ritm mai redus de apariție în anii 1930, datorită crizei economice mondiale.

² Periodicul *Studii și Cercetări de Numismatică* a apărut între anii 1957-1998. Fără îndoială, *Studii și Cercetări de Numismatică* fost cea mai importantă publicație de specialitate românească, apărută până în

Apariția *Cercetărilor Numismatice* s-a datorat nu numai faptului că Muzeul Național de Istorie a României devenise după 1970 una din cele mai importante instituții de protecție și valorificare a patrimoniului cultural național din România, dar s-a transformat și într-un centru major de cercetare a trecutului nostru. Cabinetul său numismatic, lărgit prin transferul în 1977 a colecției Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei R. S. România³, deținea una dintre cele mai importante colecții publice nu numai din România, dar și din lume (în acel moment avea în patrimoniu peste 550.000 de piese numismatice, medalistice, sigilografice, faleristice și de metrologie, precum și mărci poștale). În acel moment, Cabinetul Numismatic al muzeului avea 10 colaboratori, care acopereau domeniile majore ale numismaticii antice, medievale românești, medievale și moderne central-europene, otomane, medalistica și sigilografia. De aceea, s-a simțit nevoia editării unei publicații specializate de numismatică, alături de cele de arheologie, istorie medievală și modernă, precum și de restaurare-conservare pe care le patrona Muzeul Național de Istorie a României.

Apariția unei astfel de publicații era firească, în condițiile în care în perioada post-belică, alături de cercetările arheologice, studiile de numismatică luaseră un avânt fără precedent în

prezent, fiind cunoscută și citată, în mod frecvent, în literatura numismatică internațională. Ea se găsește în toate marile biblioteci de specialitate din Occident, Europa Centrală și spațiul ex-sovietic. Încetarea apariției ei nu poate fi justificată și reprezintă o foarte mare pierdere pentru „vizibilitatea” în lume a muncii cercetătorilor din România.

Între anii 1961-1975 au fost editate mai multe volume din seria *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R./Republicii Socialiste România* (titlul a variat de-a lungul anilor). În ciuda aspectului modest al acestui periodic (multiplicat prin șapirografiere), aici au fost publicate mii de monede antice, medievale și moderne, medalii, sigilii, pietre gravate, obiecte arheologice și de artă. Nu greșim dacă afirmăm că seria *Caietelor selective de informare* continuă să constituie un instrument de lucru indispensabil pentru cercetarea numismatică prezentă și viitoare și nu putem deplânge suficient de tare, decizia arbitrară care a dus la încetarea acestei publicații esențiale.

În ultimii ani au fost editate patru volume reprezentând culegeri de note, articole și studii de numismatică, care reunesc comunicări prezentate la Simpozioanele de numismatică organizate, periodic, la Chișinău de către Fundația Culturală „Onisifor și Octavian Ghibu”, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București și Muzeul Național de Istorie a Moldovei din Chișinău. Până în prezent au văzut lumina tiparului patru volume din această serie: *Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a patru secole de la prima unire a românilor sub Mihai Voievod Viteazul, Chișinău, 28-30 mai 2000 Comunicări, studii și note*, (București, 2001); *Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001) Chișinău, 13-15 mai 2001 Comunicări și Studii*, (București, 2002); *Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002 Comunicări, Studii și note*, (București, 2003) și *Simpozion de numismatică dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003), Chișinău, 26-28 noiembrie 2003 Comunicări, Studii și note*, (București, 2005).

Peisajul literaturii numismatice post-comuniste a cunoscut și două apariții efemere de publicații editate de către persoane private: *Nummus* (București, 1993-1996?) și *Strabon* (Iași, 2003-2004?).

³ În ciuda unor luări de poziție apocriefe, lansate în ultimul deceniu, ca o perdea de fum, chiar de către cei care au contribuit activ la lichidarea Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei române, desființarea acestei instituții s-a datorat, în cea mai mare măsură, unor manevre interne pentru înlăturarea lui Octavian Iliescu. Cabinetul Numismatic a fost transferat la Muzeul Național datorită deciziilor oculte ale unor angajați ai Bibliotecii Academiei puși în fruntea instituției ca să aplice politica ceaușistă de distrugere a elitelor. Prin ținuta lui profesională și morală impecabilă, prin recunoașterea internă și internațională a activității sale, Octavian Iliescu devenise un obiectiv care trebuia eliminat din cadrul Bibliotecii Academiei, chiar dacă aceasta s-ar fi făcut cu prețul cedării și a unei colecții inestimabile, cum era cea a Cabinetului Numismatic. În calitate de martor direct al celor petrecute, autorul acestor rânduri trebuie să afirme cu tărie pentru posteritate faptul că scoaterea Cabinetului Numismatic și a șefului acestuia din Biblioteca Academiei, nu au fost rezultatul materializării pe plan local al unor decizii venite, inițial, de la C. C. al P. C. R., ci urmarea unor mașinațiuni interne.

Am simțit nevoia să fac aceste precizări pentru că după 1990, aceleași persoane care au fost direct implicate în desființarea Cabinetului Numismatic și îndepărtarea lui Octavian Iliescu, s-au metamorfozat, peste noapte, în arhangheli neprihăniți și victime ale „vechiului regim”, care vituperau cu mânie „monstruoasele” abuzuri ale P. C. R. (deși... erau cu toții foști secretari de partid, cu vechi ștate de serviciu și „profitori ai vechiului regim”).

România. Majoritatea periodicelor editate de muzeele județene sau ale municipiului București publicau în mod regulat articole și studii de numismatică, iar câteva dintre ele (cum ar fi, de exemplu, cele de la Piatra Neamț, Constanța, Tulcea, Zalău sau Sibiu) și rubrici permanente dedicate descoperirilor monetare.

În decursul celor 30 de ani de existență, au apărut 13 volume ale publicației *Cercetări Numismatice*: Vol. I – 1978; vol. II – 1979; vol. III – 1980; vol. IV – 1982; vol. V – 1983; vol. VI – 1990; vol. VII – 1996; vol. VIII – 2002; vol. IX-XI – 2003-2005; vol. XII-XIII – 2006-2007, la care se adaugă vol. XIV – 2008, care face trecerea la cel de al patrulea deceniu de existență. În primii trei ani, periodicul a apărut anual, apoi în condițiile crizei de la sfârșitul epocii comuniste și din primii ani ai tranziției, tot mai neregulat. Trebuie să recunoaștem, însă, că după 1990, situația aceasta nu s-a datorat numai dificultăților economice. În condițiile efervescenței politice din acești ani, unii dintre colegii noștri au scris mai puțin decât anterior, iar lipsa unei redacții specializate, degrevată de cea mai mare parte din sarcinile curente dintr-un muzeu, a făcut ca pregătirea materialelor pentru tipar să dureze mai mult decât am fi dorit. Cu toate acestea, seria volumelor apărute după 1990 a marcat un permanent salt calitativ nu numai în ceea ce privește mărirea formatului, tiparul și reproducerea ilustrațiilor, dar și al conținutului și al diversității materialelor publicate.

Din 1978 până în 2007, au văzut lumina tiparului în *Cercetări Numismatice* 223 note, articole și studii, precum și patru editoriale. De asemenea au fost publicate 24 de recenzii, apărute, mai ales în primele volume ale periodicului.

De la apariția sa, periodicul *Cercetări Numismatice* a fost deschis tuturor colaboratorilor din capitală și din țară. Încă de la primele numere aici au publicat nu numai membrii Cabinetului Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României, dar și cercetători și muzeografi din București (de la Institutul de Arheologie, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București, Arhivele Naționale, Facultatea de Istorie a Universității din București, Academia de Studii Economice, Banca Națională, Institutul de Fizică și Inginerie Nucleară, Societatea Numismatică, Președinția României) și provincie (Constanța, Tulcea, Pitești, Ploiești, Târgoviște, Oltenița, Călărași, Giurgiu, Alexandria, Drobeta-Turnu Severin, Timișoara, Sibiu, Cluj-Napoca, Turda, Sfântu Gheorghe, Iași, Suceava).

După 1990, *Cercetări Numismatice* și-a putut deschide paginile și colaboratorilor externi din: Bulgaria, Franța, Germania, Grecia, Italia, Marea Britanie, Republica Moldova, Rusia, Serbia, Slovacia, SUA, Suedia, Ungaria, devenind de la număr la număr tot mai „internațională”, iar în numărul din 2008 are autori și din Polonia și Turcia. Circa o treime din ultimele numere ale *Cercetărilor Numismatice* o reprezintă contribuțiile colaboratorilor străini, mulți dintre ei deveniți statornici.

De la începuturile sale *Cercetări Numismatice* a fost nu numai un loc unde să publice cercetători deja consacrați, dar și tineri debutanți, nu numai numismați profesioniști, dar și amatori învățați. Privind în urmă, este o bucurie să constați că toți tinerii care au debutat în paginile periodicului nostru reprezintă azi nume consacrate sau în curs de consacrare. Putem spune că aici s-a dezvoltat în ultimii 30 de ani o școală numismatică unde fiecare este binevenit să-și expună ideile și să concureze în spirit academic, indiferent de vârstă sau poziție instituțională. Decisive sunt numai valoarea contribuției și respectul față de adevăr și față de partenerii de polemică.

Cercetări Numismatice a abordat mereu o tematică diversă – de la numismatica antică la cea contemporană, de la medalistică la sigilografie și metrologie, de la abordarea în stil clasic a documentului numismatic la investigația pluridisciplinară modernă. Revista și-a propus să publice cât mai multe studii și articole despre evoluția fenomenului monetar în spațiul

românesc, dar având în vedere că fenomenele monetare s-au desfășurat pe spații geografice mult mai largi decât frontierele actuale ale țării, am fost în permanență receptivi la abordările față de contexte geo-politice și economice deschise.

Deschiderea noastră față de inovație este ilustrată de numărul mare de contribuții privitoare la analize, la statistica aplicată sau la studiul ștanțelor, care au apărut în paginile *Cercetărilor Numismatice*, mai mult decât în oricare publicație românească de specialitate sau chiar străină din zona noastră.

Nu am avut și nu vom avea subiecte „tabu” – atâta vreme cât abordarea lor slujește la cunoașterea trecutului și finalitatea demersului cercetării este una strict academică, fără părtiniri politico-ideologice sau de altă natură, care ar putea să aducă atingere demnității altora.

Revista *Cercetări Numismatice* și-a propus să exceleze în studii privind istoria monetară și financiară a teritoriilor românești din Antichitate până în epoca contemporană. Deja a devenit cea mai importantă publicație românească pentru numismatica medievală românească, pentru monetăria modernă și contemporană românească, pentru monetăria bizantină, pentru medalistica, sigilografia și heraldica românească. Aici au văzut lumina tiparului cele mai importante studii privind analizele asupra monedelor antice și medievale efectuate la noi (și în întreaga Europă de Sud-Est și Centrală). Nu puține sunt și contribuțiile de mare valoare și originalitate privind monetăria grecească vest-pontică sau geto-dacică și celtică dunăreană, dar cu toate acestea suntem conștienți că domeniul acesta trebuie să fie mai bine acoperit în viitor. O mare rezervă de dezvoltare mai are și monetăria romană.

Ce ne-am dori pentru *Cercetări Numismatice* în pragul celui de al patrulea deceniu de apariție? Să își consolideze poziția de prim rang în rândul publicațiilor românești de specialitate, cu o apariție anuală. Să aibă și o versiune on-line, care să o facă realmente accesibilă din orice parte a lumii. Să devină o mare publicație numismatică europeană, sau cel puțin regională. Să putem spune cu mândrie că tot mai mulți tineri numismați de valoare au debutat în paginile noastre. Să rămânem mereu deschiși progresului științei numismatice și colaborării naționale și internaționale.

Ne-am dori ca și peste 10, 20 sau 100 de ani *Cercetări Numismatice* să rămână mereu tânără ... Deci nu-i dorim decât să se împlinească urarea vechilor romani „Crescat et floreat”!